

Nr 181.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1952/53 till medicinalstyrelsens avlöningar samt till förstärkning av sinnesslö-inspektionen m. m.

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under elfte huvudtiteln (punkten 3, s. 4—12 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 4 januari 1952) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för medicinalstyrelsen vilka föreslagits av departementschefen, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för medicinalstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1952/53, dels ock till Medicinalstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 2 057 000 kronor.

Vidare har Kungl. Maj:t i samma proposition under elfte huvudtiteln, punkten 42, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Bidrag till anstalter för obildbara sinnesslöa för budgetåret 1952/53 beräkna ett förslagsanslag av 3 000 000 kronor.

Därefter har Kungl. Maj:t i propositionen nr 133, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 14 mars 1952, dels föreslagit riksdagen att — med ändring av vad därutinnan föreslagits i propositionen nr 1 under elfte huvudtiteln, punkten 3 — ej mindre godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för medicinalstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1952/53, än även till Medicinalstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1952/53 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 107 000 kronor, dels ock framställt de förslag i övrigt, som framgå av den efterföljande redogörelsen.

1:o) Medicinalstyrelsen: Avlöningar. Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 1 640 000 kronor.

Propositionen nr 1.

Departementschefen föreslår, att personalen på sjukhusbyrån utökas med en amanuens i befordringsgången. En assistenttjänst å den till kamedialbyrån hörande avdelningen för sinnessjukvårdens ekonomiska förvaltning föreslås utbytt mot en tjänst som förste byråsekreterare i lönegrad Ce 27. Det förordas, att arbetstiden för föredraganden i ärenden rörande utländska läkares arbetsförhållanden ökas till den för medicinalrådsassis-

tent gällande och att arvodet bestämmes till 7 200 kronor för år. Vidare föreslås, att en särskild nämnd inrättas för handläggning av internationella hälsovårdsärenden. I nämnden anses böra ingå 6—8 av Kungl. Maj:ts utsedda ledamöter, vilka föreslås erhålla ersättning enligt bestämmelserna i kommittékungörelsen. Nämnden anses böra biträdas av en deltidsanställd sekreterare med arvode. Med hänsyn till behovet av biträdespersonal förordas att ny sådan personal må anställas inom ramen för ett belopp av 10 000 kronor. Arbetstiden för föredraganden i ärenden rörande könssjukdomar anses böra minskas och arvodet till denne befattningshavare nedsättas med 2 400 kronor. Det föreslås, att två extra ordinarie expeditionsvakter uppföras på ordinarie stat samt att förste byråsekreteraren i Ca 27 på sinnessjukvårdsbyrån uppflyttas till 29 lönegraden. I enlighet med Kungl. Maj:ts tidigare meddelade beslut anses för nästa budgetår böra räknas med höjda arvoden åt föredragandena i ärenden angående förlossningsvård m. m. och läkemedelsärenden samt åt pressombudsmannen. Departementschefen föreslår förbättrade förmåner för vissa andra i propositionen nämnda specialföredragande och medicinalrådsassistenter — vilket med avseende på semester innebär, att denna ökas från 30 till 45 dagar fr. o. m. det kalenderår, då vederbörande fyller 40 år — samt höjning med 396 kronor till 2 400 kronor av arvodet till generaldirektörens ställföreträdare (+ 14 000). Ett belopp av 5 004 kronor anses böra beräknas som ersättning till föredraganden i rätts- och socialpsykiatriska ärenden för den avlöningsförstärkning å detta belopp, om vilken han går miste under uppehållande av befattningen i medicinalstyrelsen. Årsarvodena till taxationsgranskaren och envar av de två medicinaltaxegranskarna föreslås höjda med 1 800 kronor till 4 800 kronor resp. med 500 kronor till 1 500 kronor.

Följande befattningshavare föreslås uppflyttade till nedan nämnda lönegrader, nämligen kanslibiträdet i Ca 11 på sjukhusbyrån till kontorist i Ca 13, kontoristen i Ce 13 på kameralbyrån till kansliskrivare i Ce 15, kanslibiträdet i Ce 11 på avdelningen för sinnessjukhusens ekonomiska förvaltning till kontorist i Ce 13, ett kontorsbiträde på sinnessjukvårdsbyrån och 2 kontorsbiträden på byrån för social- och rättspsykiatri till kanslibiträden i Ce 11. Till vikariats- och övertidsersättningar anses böra anvisas ett med 26 100 kronor höjt belopp.

De automatiska utgiftsökningarna beräknas till 330 789 kronor, varav 33 726 kronor i anledning av regleringen av lönerna till vissa chefstjänstemän, 5 543 kronor för uppflyttningar i reglerad befordringgång, 8 632 kronor för löneklassuppflyttningar samt 282 888 kronor för höjningen av det rörliga tillägget. Anslaget höjes alltså med tillhoppa 417 525 kronor eller i runt tal 417 000 kronor.

Personalförteckningen föreslås ändrad på det sätt, att en ny tjänst som förste byråsekreterare i Ce 27, en tjänst som förste byråsekreterare i Ca 29, 2 tjänster som expeditionsvakt i Ca 9 samt en tjänst som kontorist i Ca 13 upptagas på förteckningen. Från förteckningen anses böra uteslutas en tjänst som förste byråsekreterare i Ca 27 och en tjänst som kanslibiträde i Ca 11.

Propositionen nr 133.

I propositionen framläggas till en början förslag angående förstärkning av sinnesslöinspektionen m. m. (s. 3—26).

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 17 februari 1950 tillkallade chefen för inrikesdepartementet den 11 april samma år tre sakkunniga för att inom departementet biträda med utredning av frågan om tillsynen över anstalter för vård av sinnesslöa, fallandesjuka, vanföra samt psykopatiska och nervösa barn jämte därmed sammanhängande spörsmål. De sakkunniga — vilka antagit benämningen *tillsynskommittén* — ha funnit sig böra behandla frågor om tillsyn över anstalter för sinnesslöa, fallandesjuka och vanföra i allmänhet — alltså även anstalter för vuxna — samt anstalter för psykopatiska och nervösa barn. Betänkande i ämnet har avgivits den 19 april 1951 (stencilerat).

I propositionen behandlas tillsynskommitténs förslag under följande rubriker, nämligen den centrala tillsynen, den lokala tillsynen samt den centrala inspektionens personalbehov.

Central tillsyn. Kommitténs förslag beträffande fördelningen av den centrala tillsynen framgår av en i propositionen å s. 8 och 9 intagen tabellarisk översikt, till vilken hänvisas. Nedan sammanfattas kommitténs förslag beträffande de olika anstaltskategorierna i den mån förslagen innebära förändringar av nuvarande tillsynsförhållanden.

Sinnesslöanstalterna. Externatskolorna anses icke i fortsättningen böra vara underkastade tillsyn av medicinalstyrelsen.

Beträffande de fristående arbetshemmen föreslås att medicinalstyrelsen alltjämt skall vara huvudtillsynsmyndighet. Om för viss anstalt pedagogisk inspektion skulle behövas, anses chefen för inrikesdepartementet böra ha att förordna härom. Denna tillsyn anses då närmast, liksom beträffande arbetshemmen vid centralanstalterna, böra åvila inspektören för sinnesslöundervisningen.

De blandade anstalterna, vilka innesluta två eller flera väsensskilda avdelningar, äro av olika typer. Viktigast äro centralanstalterna. Icke minst ur psykologisk synpunkt anses dessa utbildningsanstalter så mycket som möjligt böra anslutas till folkskoleväsendet i allmänhet. De centralanstalter, som äro av externatkaraktär, föreslås skola helt ställas under skolöverstyrelsens tillsyn. Övriga centralanstalter anses åtminstone tills vidare i medicinskt-psykiatriskt hänseende alltjämt böra inspekteras av inspektören för sinnesslövården, dock endast i avvaktan på den önskvärda förstärkningen av läkarpersonalen hos skolöverstyrelsen.

Till tolv av centralanstalterna äro anslutna avdelningar för obildbara sinnesslöa, vårdhem. Dessa avdelningar äro ur inspektionssynpunkt icke likställda med anstalterna i övrigt utan stå helt under medicinalstyrelsens tillsyn. Ehuru det måste anses högeligen önskvärt, att huvudtillsynen över

varje anstalt är lagd på endast en myndighet, finner kommittén, att ett avsteg här måste göras från denna princip.

Vid sidan av centralanstalterna finnas ett fåtal skolhem i förening med arbetshem, därav två statliga, Salbohed och Vänersborg. Tillsynen över dessa anstalter är nu densamma som för centralanstalterna. Kommittén vill ej föreslå ändring häri. En av dessa anstalter, Betaniahemmet i Askim, är emellertid organiserad i stort sett som de centralanstalter, vilka även ha vårdavdelningar. Övervägande skäl tala enligt kommittén för att liksom vid nämnda anstalter fördela huvudtillsynen mellan skolöverstyrelsen och medicinalstyrelsen.

Vidare finnes en stor grupp kombinerade arbets- och vårdhem. Dessa stå nu under medicinalstyrelsens överinseende men inspekteras i pedagogiskt hänseende av inspektören för sinnesslöundervisningen. Lika litet som beträffande fristående arbetshem anses ifrågavarande arbetshemsavdelningar behöva vara underkastade särskild pedagogisk inspektion. Om emellertid sådan inspektion är erforderlig, föreslås chefen för inrikesdepartementet kunna förordna härom.

Slutligen finnas två specialanstalter för bland annat sinnesslöa, nämligen vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte och vårdanstalten å Mogård för dövstumma med komplicerat lyte. Såväl skolhem som arbetshem och vårdhem finnas. Anstalten i Lund står under skolöverstyrelsens inseende och är underkastad medicinsk-psykiatrisk inspektion av inspektören för sinnesslövården. För vårdanstalten å Mogård saknas speciella inspektionsbestämmelser. Den lyder liksom övriga dövstummanstalter under skolöverstyrelsen och inspekteras närmast av inspektören för dövstumskolorna. Även om en del av de intagna kunna karakteriseras såsom sinnesslöa vårdhempatienter, anses anledning ej finnas att bryta ut dessa anstalter eller delar av dem från skolöverstyrelsens område. Kommittén föreslår, att ändring ej göres beträffande tillsynen av anstalten i Lund samt att inspektörerna för sinnesslövården och sinnesslöundervisningen få enahanda inspektionsskyldighet beträffande anstalten å Mogård som i fråga om Lundaanstalten.

Anstalter för fallandesjuka. Att medicinalstyrelsen alltfort skall vara huvudtillsynsmyndighet för dessa anstalter, anses vara klart. Det anses lämpligt, att inspektören för sinnesslövården närmast skall ha att inspektera anstalterna. Denne föreslås emellertid härvid skola bära titeln inspektör för epileptikervården. Skolhemmen anses i pedagogiskt hänseende bära inspekteras av inspektören för sinnesslöundervisningen. Beträffande arbetshemmen föreslås pedagogisk tillsyn ske endast om särskilda skäl föreligga därtill. Om så är fallet anses departementschefen bära ha att bestämma, att denna del av verksamheten skall vara underkastad särinspektion av inspektören för sinnesslöundervisningen.

Vanförestalter. Det anses ur arbetssynpunkt icke vara rationellt, att sjukhusbyråchefen hos medicinalstyrelsen skall ha att kontinuerligt in-

spektera anstalterna. Uppgiften att under medicinalstyrelsen inspektera de allmänna förhållandena å vanföreanstalterna anses böra anförtros inspektören för sinnesslövärderna, vilken emellertid därvid av psykologiska skäl föreslås ha titeln inspektör för vanförevårderna. Beträffande de i egentlig mening medicinskt-ortopediska förhållandena föreslås medicinalstyrelsen ha att förordna om vederbörlig inspektion. I övrigt föreslås beträffande dessa anstalter ingen annan ändring än att Eugeniahemmet i fråga om tillsyn behandlas på samma sätt som övriga vanföreanstalter.

Anstalter för psykopatiska och nervösa barn. För den effektiva kontroll, som med hänsyn till klientelet ömtåliga beskaffenhet bör åvägbringas, måste fullständig inspektion av anstalterna kunna ske. Övervägande skäl anses tala för att medicinalstyrelsen blir huvudtillsynsmyndighet likaväl som styrelsen har överinseendet över psykopatvårderna i allmänhet och över den psykiska barna- och ungdomsvårderna. Närmast under medicinalstyrelsen anses inspektören för sinnesslövärderna alltjämt böra ha inspektionen om hand.

Den pedagogiska verksamheten föreslås liksom för närvarande vara föremål för särskild inspektion. Tillsynen anses böra anförtros skolöverstyrelsen genom den allmänna folkskolinspektionen.

De över tillsynskommitténs ifrågavarande förslag avgivna yttrandena redovisas i propositionen å s. 17—19.

Lokal tillsyn. Tillsynskommittén förordar en intensifiering av den lokala tillsynen och föreslår bl. a. inrättande av särskilda tillsynsnämnder. Kommitténs förslag härutinnan finnas intagna i propositionen å s. 13 och 14.

Yttranden över ifrågavarande förslag redovisas i propositionen å s. 19—21.

Den centrala inspektionens personalbehov. Kommittén föreslår en förstärkning av bl. a. sinnesslöinspektionen, närmast för att möjliggöra en systematisk genomgång av samtliga på anstalt intagna sinnesslöa för att konstatera, att ingen utan skäl intagits i eller kvarhålles på anstalt, samt för att möjliggöra ett bättre utnyttjande av tillgängliga vårdresurser och en mera ändamålsenlig differentiering av klientelet. Tillsynskommitténs förslag i denna del redovisas i propositionen å s. 14—17.

Över ifrågavarande förslag avgivna yttranden redovisas i propositionen å s. 21 och 22.

Departementschefen anser sig, i avbidan på ett ställningstagande till av 1951 års sinnesslövärdsutredning nyligen framlagt förslag till lag om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna, i huvudsak kunna tillstyrka tillsynskommitténs förslag såväl i fråga om sinnesslöanstalterna som de övriga anstalter, som omfattas av förslaget, nämligen epileptiker- och vanföreanstalter samt anstalterna för psykopatiska och nervösa barn. I fortsättningen anför departementschefen följande.

Det är nämligen synnerligen angeläget att utan dröjsmål vidtaga åtgärder för att undanröja de olägenheter, som de nuvarande oklara gränserna mellan skilda tillsynsmyndigheters kompetensområden innebära. En ansvarskoncentration är nödvändig för att en effektiv tillsyn skall kunna uppnås i fråga om allt det som bör känneteckna en god anstaltsvård utan att därför entydigt kunna hänföras till exempelvis pedagogik, psykiatri eller någon annan inspektionsspecialitet. En sådan koncentration torde i huvudsak kunna åstadkommas genom att, såsom tillsynskommittén föreslagit, varje anstalt får en *huvudtillsynsmyndighet*, som har tillsyn över — och därmed ansvaret för — anstalten i dess helhet och vården i allmänhet där vid sidan av eventuell specialtillsyn genom annan myndighet. Det synes böra ankomma på Kungl. Maj:t att — lämpligen i form av en särskild tillsynskungörelse — på grundval av kommitténs förslag utfärda de närmare föreskrifter, som i anledning härav kunna erfordras. Jag vill emellertid i detta sammanhang beträffande en av de anstaltskategorier, som omfattas av kommitténs förslag, nämligen vanförestalterna, framhålla, att medicinalstyrelsen visserligen bör vara huvudtillsynsmyndighet för dessa anstalter men att tillsynen icke såsom kommittén föreslagit bör utövas av inspektören för sinnesslövrården, även om han då föreslås erhålla benämningen inspektör för vanförevården. Då jag bl. a. med hänsyn till pågående översyn av vanförestalternas organisation icke f. n. är beredd förorda, att en särskild inspektör anställs för dessa anstalter, torde nämnda tillsyn alltså få tills vidare utövas närmast genom chefen för styrelsens sjukhusbyrå.

I fråga om den lokala tillsynen delar departementschefen kommitténs uppfattning, att behov föreligger av en viss utbyggnad av densamma. Förslaget om inrättande av särskilda tillsynsnämnder för grupper av anstalter har emellertid av de flesta remissmyndigheterna ansetts innebära en onödigt omständlig organisationsform. Härtill kommer, att 1951 års sinnesslövrådsutredning i sitt förenämnda betänkande förordat, att särskilda anstaltsnämnder skola inrättas för handläggning av vissa inskrivnings- och utskrivningsfrågor. Dessa nämnder skulle även ha viss lokal tillsyn, närmast omfattande den sociala omvårdnaden i allmänhet på anstalterna. Att denna tillsyn bäst utövas genom lokala organ, torde vara otvivelaktigt. Då det emellertid icke synes kunna komma i fråga att vid sidan av dessa anstaltsnämnder inrätta särskilda tillsynsnämnder, är departementschefen i avbidan på ställningstagande till 1951 års utrednings betänkande icke f. n. beredd att tillstyrka tillsynskommitténs förslag i fråga om den lokala tillsynen.

Beträffande den centrala inspektionens personalbehov delar departementschefen däremot till fullo kommitténs uppfattning om angelägenheten av en förstärkning inom såväl medicinalstyrelsen som skolöverstyrelsen. Det anses alldeles uppenbart, att de båda nuvarande inspektörernas arbetsböra är alltför betungande och icke tillåter en inspektionsverksamhet av den omfattning, som måste anses önskvärd. Kommittén har framhållit, att det under rådande förhållanden icke sällan kan dröja tre år mellan två inspektionsbesök. En förstärkning av sinnesslövrådsinspektionen anses därför vara ofrånkomlig.

I enlighet med vad chefen för ecklesiastikdepartementet förordad har i proposition den 7 mars 1952 angående omorganisation av skolöverstyrelsen m. m. förslag framlagts om inrättande av en heltidstjänst såsom inspektör för sinnesslöundervisningen i stället för den nuvarande halvtidstjänsten.

I fråga om den av medicinalstyrelsen bedrivna inspektionen anses det vara särskilt angeläget, att de vårdbehövandes psykiska status, vilken i huvudsak är avgörande för frågan om intagande och kvarhållande på anstalt, står under fortlöpande, ej alltför sällan återkommande inspektion. Departementschefen förordar därför, att ytterligare en heltidsanställd psykiatriskt skolad läkare anställs såsom biträdande inspektör. Denne anses — såsom kommittén föreslagit — framförallt systematiskt böra undersöka alla på sinnesslöanstalt intagna för att konstatera, att ingen utan skäl intagits i eller kvarhålls på sådan anstalt. Att garantier härför skapas anses vara en angelägenhet av största vikt såväl för anstalterna som för de intagna. Den för en sådan genomgång, vilken kan beräknas taga en tid av omkring tre år, erforderliga personalen föreslås erhålla extra anställning. Läkaren anses böra placeras i Cg 31 samt i förekommande fall tilldelas ersättning för den avlöningsförstärkning såsom sinnessjukhusläkare, om vilken han kan komma att gå miste under uppehållande av befattningen i medicinalstyrelsen. Som biträde åt läkaren anses böra anställas en kurator med utbildning i testning. Härutöver erfordras ytterligare en kurator för ett bättre utnyttjande av tillgängliga vårdresurser och en mera ändamålsenlig differentiering av klientelet på anstalterna. Båda kuratorerna, av vilka den sistnämnde enligt medgivande av Kungl. Maj:t redan anställts fr. o. m. den 1 oktober 1951, föreslås placerade i Cg 17. Slutligen erfordras ett kanslibiträde i Cg 11 för skriv- och registreringsgöromål. Denna befattning anses lämpligen liksom den nuvarande kontorsbiträdestjänsten, böra vara gemensam såväl för inspektören för sinnesslövården och förenämnda nya befattningshavare som för överinspektören för sinnessjukvården. Kostnaderna för den sålunda föreslagna personalförstärkningen i medicinalstyrelsen beräknas, med ett rörligt tillägg av 32—33 %, till sammanlagt 49 476 eller i runt tal 50 000 kronor. Härav belöpa å anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal 39 000 kronor och å anslagsposten till rörligt tillägg 11 000 kronor.

Utskottet.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framställda förslag.

Av den i propositionen nr 133 lämnade redogörelsen framgår, att frågan om såväl den centrala som den lokala tillsynen över ifrågavarande anstalter nu föreslås erhålla en allenast provisorisk lösning, avsedd att omprövas i samband med ställningstagandet till 1951 års sinnesslövårdsutrednings förslag till lag om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna. Ehuru utskottet funnit det tveksamt, om tillräckliga skäl föreligga att vidtaga

ändring i gällande ordning för en tid av endast ett eller ett par år, har utskottet likväl icke velat motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag. Härvid vill utskottet understryka vikten av att vid den förestående omprövningen beaktas vad departementschefen anfört därom, att en ansvarskoncentration är nödvändig för att en effektiv tillsyn skall kunna uppnås.

Kungl. Maj:ts anslagsberäkningar ha icke givit utskottet anledning till erinran.

Under återopande härav hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för medicinalstyrelsen, vilka angivits av departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 4 januari 1952;

b) godkänna följande avlöningsstat för medicinalstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1952/53:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	679 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	210 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ...	774 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	444 000

Summa förslagsanslag kronor 2 107 000;

c) till *Medicinalstyrelsen*: *Avlöningar* för budgetåret 1952/53 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 107 000 kronor.

2:o) **Bidrag till anstalter för obildbara sinnesslöa.** Kungl. Maj:t har i propositionen nr 133, s. 26—36, föreslagit riksdagen att dels medgiva, att statsbidraget till driftkostnader vid anstalter för obildbara sinnesslöa må utgå enligt av departementschefen i propositionen angivna grunder, dels ock till Bidrag till anstalter för obildbara sinnesslöa för budgetåret 1952/53 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 3 200 000 kronor.

1951 års sinnesslövärdutsredning har enligt meddelade direktiv i uppdrag bl. a. att göra en översyn av de av 1946 års sinnesslövärdutsredning framlagda förslagen till ändrade grunder för statsbidrag till anstalter för sinnesslöa. 1951 års utredning har emellertid — i överensstämmelse med direktiven — i första hand måst inrikta sitt arbete på det lagförslag, som nyligen framlagts, och har bl. a. av detta skäl icke kunnat upptaga statsbidragsfrågorna i allmänhet till närmare behandling. Det förslag, som nu framlagts, avser sålunda endast att söka åstadkomma provisoriska förbättringar av de beträffande anstalerna för obildbara sinnesslöa f. n. gällande statsbidragsgrunderna.

Såväl i samband med fastställandet vid 1942 års riksdag av nämnda bidragsgrunder som tidigare har det framhållits såsom önskvärt, att statsbidraget till ifrågavarande anstalter kunde hållas vid en tredjedel av anstalternas driftkostnader. Därest kraftigare förskjutningar i prisnivån och därmed i relationen mellan statsbidrag och driftkostnader inträffade, borde frågan om ändring av statsbidragets storlek upptagas till övervägande.

Statsbidragen till anstalterna för obildbara sinnesslöa ha bibehållits oförändrade sedan år 1942. De kraftiga stegringar av priser och löner, som särskilt under de senaste åren inträffat, ha medfört, att relationen mellan nämnda bidrag och den sammanlagda vårdkostnaden kommit att bli synnerligen oförmånlig för anstalterna men även och framför allt för de intagna. Statsbidragen täcka sålunda icke längre den beräknade delen av driftkostnaderna utan torde numera motsvara endast cirka en sjättedel av dessa. Enär de enskilda anstalterna till följd härav uppvisat underskott, i vissa fall uppgående till avsevärda belopp, ha svårigheter yppat sig att förmå innehavarna att fortsätta anstaltsdriften. Med anledning härav har medicinalstyrelsen med giltighet från och med kalenderåret 1951 vidtagit avsevärda höjningar av vårdavgifterna vid dessa anstalter. De kraftiga höjningar, i ett fall med icke mindre än 125 % av förut utgående avgifter, som sålunda visat sig nödvändiga, ha medfört synnerligen kännbara påfrestningar för sådana intagna eller anhöriga till dem, som ha att själva erlägga vårdavgifterna. Att genom sådana åtgärder skapa ekonomiska förutsättningar för dessa anstalters fortsatta drift synes därför i längden icke tillfredsställande.

Med hänsyn till nu nämnda förhållanden anser sig departementschefen därför i likhet med utredningen böra förorda en omedelbar höjning av statsbidragen till dessa anstalter. Medicinalstyrelsen har visserligen framhållit, att de alltjämt fortgående löne- och prisstegringarna i de flesta fall icke torde komma att kunna täckas enbart av den av utredningen föreslagna höjningen av statsbidragsbeloppen, varför en ytterligare ökning av vårdavgifterna enligt styrelsen icke syntes kunna undvikas. Departementschefen förordar emellertid att statsbidraget tills vidare bestämmes till högst 400 kronor per vårdad och halvår. Det förutsättes därvid, att en omprövning av nu utgående vårdavgifter kommer till stånd. Då statsbidragen utbetalas halvårsvis i efterskott, anses de föreslagna ändringarna böra tillämpas från och med den 1 januari 1952. Då å vårdhem f. n. finnas intagna omkring 4 500 personer, skulle kostnadsökningen för statsverket komma att uppgå till i runt tal ($350 \times 4\,500$) 1 500 000 kronor. I enlighet härmed och då nettoutgifterna å anslaget budgetåret 1950/51 uppgingo till 1 700 344 kronor, skulle sålunda för budgetåret 1952/53 erfordras ett anslag för ändamålet om i runt tal ($1\,700\,344 + 1\,500\,000$) 3 200 000 kronor. Förslaget innebär en höjning av f. n. anvisat anslag, 1 800 000 kronor, med 1 400 000 kronor.

Utskottet. Såsom framgår av vad departementschefen anfört få de f. n. utgående statsbidragen till driftkostnader vid anstalter för obildbara sinnesslöa anses uppenbart otillräckliga. Utskottet understryker departementschefens uttalande, att det i längden icke kan anses tillfredsställande att genom en fortgående höjning av vårdavgifterna från enskilda och kommuner skapa ekonomiska förutsättningar för anstalternas drift. Med hänsyn till det anförda tillstyrker utskottet departementschefens förslag såsom ett provisorium men förutsätter härvid, att statsbidragsfrågan upptages till förnyad behandling så snart underlag härför föreligger samt att vid omprövningen eftersträvas att bestämma statsbidraget till belopp, motsvarande ungefär en tredjedel av driftkostnaderna.

Då anslagsberäkningarna icke givit anledning till erinran, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) medgiva, att statsbidraget till driftkostnader vid anstalter för obildbara sinnesslöa må utgå enligt av departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 14 mars 1952 angivna grunder och sålunda bestämmas till högst 400 kronor för envar av det antal obildbara sinnesslöa, som i medeltal för dag under respektive halvår vårdats å anstalten;

b) till *Bidrag till anstalter för obildbara sinnesslöa* för budgetåret 1952/53 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 3 200 000 kronor.

3:0) **Lån till föreningen Margarethahemmet för vård av fallandesjuka sinnesslöa barn för sanering av hemmets ekonomi.** Kungl. Maj:t har (s. 36—39) föreslagit riksdagen att till Lån till föreningen Margarethahemmet för vård av fallandesjuka sinnesslöa barn för sanering av hemmets ekonomi för budgetåret 1952/53 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 90 000 kronor.

Föreningen Margarethahemmet för vård av fallandesjuka sinnesslöa barn har hemställt om ett engångsanslag å 154 572 kronor 30 öre till täckande av den förlust, som uppkommit å föreningens verksamhet under de senaste tre åren.

Föreningen, som har till ändamål att bereda bostad, vård och underhåll åt fallandesjuka sinnesslöa barn, stiftades år 1890 och lämnar sedan 1915 vid sin då uppförda anstalt vid Knivsta vård och undervisning åt mellan 100 och 110 fallandesjuka sinnesslöa barn årligen. Margarethahemmets drift har, trots en från och med den 1 januari 1951 medgiven väsentlig höjning av vårdavgifterna, de tre senaste åren (1949—1951) uppvisat betydande underskott. Dessa uppgå sålunda för nämnda år till icke mindre än sammanlagt 154 572 kronor, varav ett belopp om 89 298 kronor hänförs sig till år 1951. De uppkomna underskotten synas väsentligen ha föränletts av de till följd av pris- och löneökningar starkt stegrade kostnaderna för verksam-

heten. För att erhålla medel att möta dessa kostnadsstegringar har föreningen tvingats till försäljning av vissa värdehandlingar i sådan utsträckning, att dess inkomster avsevärt minskats. Med hänsyn till nu nämnda förhållanden och då Margarethahemmet fyller ett oundgängligt behov av vårdplatser för fallandesjuka sinnesslöa, anser departementschefen det vara angeläget, att åtgärder vidtagas för att säkra ett fortsatt uppehållande av driften vid hemmet. Det förordas därför, att staten lämnar anstalten ett visst ekonomiskt stöd. Detta, som emellertid i enlighet med vad statskontoret förordat anses böra begränsas till högst samma belopp som förlusten under år 1951 eller i runt tal 90 000 kronor, föreslås utgå i form av ett ränte- och amorteringsfritt lån om sistnämnda belopp.

Såsom villkor för lånets erhållande anses böra föreskrivas, att föreningen i egenskap av ägare till Margarethahemmet ställer godtagbar säkerhet för lånet. Vid lånet anses vidare böra knytas det villkoret, att detsamma skall återbetalas, därest verksamheten nedlägges eller icke upprätthålles på tillfredsställande sätt. Slutligen anses böra föreskrivas, att en ledamot i föreningens styrelse skall utses av Kungl. Maj:t eller enligt Kungl. Maj:ts bestämmande av medicinalstyrelsen.

Anslag för ändamålet anses böra upptagas under rubriken Lån till föreningen Margarethahemmet för vård av fallandesjuka sinnesslöa barn för sanering av hemmets ekonomi samt såsom investeringsanslag anvisas under fonden för låneunderstöd.

Utskottet. Enligt vad utskottet under hand inhämtat intager Margarethahemmet i viss mån en särställning bland de enskilda sinnesslövärdsanstalterna genom den kvalificerade vård, som där meddelas fallandesjuka sinnesslöa. Med hänsyn härtill och då de uppkomna driftunderskotten väsentligen synas ha föranletts av att statsbidragen till följd av kostnadsstegringarna icke kommit att motsvara skälig andel av kostnaderna, synas vissa skäl tala för att det ekonomiska stödet borde lämnas i form av bidrag i stället för såsom departementschefen föreslagit i form av lån. Likväl vill utskottet ej motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet vill emellertid framhålla angelägenheten av att frågan om storleken av det statsbidrag, som för framtiden bör utgå till Margarethahemmet, tages under förnyat övervägande, vilket lämpligen synes kunna ske i samband med prövningen av 1951 års sinnesslövärdsutrednings kommande förslag till statsbidragsbestämmelser rörande sinnesslöanstalterna.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förslag

a) i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet anfört rörande sättet för meddelande av ekonomiskt stöd åt föreningen Margarethahemmet för vård av fallandesjuka sinnesslöa barn;

b) till *Lån till föreningen Margarethahemmet för vård av fallandesjuka sinnesslöa barn för sanering av hemmets ekonomi* för budgetåret 1952/53 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 90 000 kronor.

Stockholm den 20 maj 1952.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit
från första kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Iwar Anderson, Näsgård, Ohlon, fröken Andersson, herrar Leander, Gillström, Eric Ericson, Pålsson, Näsström, Sundelin, Bergh, fru Lindström och herr Edvin Thun; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Malmberg i Skövde, Mårtensson i Uddevalla, Lindholm, Rubbestad, Staxäng, Bergstrand, Åkerström, Johansson i Mysinge, Hoppe, Petterson i Degerfors, fröken Elmén, herrar Persson i Växjö, Gustafsson i Stockholm och Gustafsson i Skellefteå.
